

ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ АРХЕОГРАФІЇ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА
ІМЕНІ М.С. ГРУШЕВСЬКОГО НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА
НАЦІОНАЛЬНА СПІЛКА КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ

СІВЕРЯНСЬКИЙ ЛІТОПИС

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

2020 №1 (151)

Головний редактор
С.М. Шуміло

Шеф-редактор
С.О. Павленко

Заступники головного редактора
В.О. Дятлов, О.Б. Коваленко

Випускові редактори
С.А. Токарев, Е.Л. Міден

Редакційна рада

І.М. Аліференко, Г.В. Боряк, О.Я. Гаранін, І.Б. Гирич, С.Л. Лаєвський,
В.М. Лозовий, О.П. Моця, Ю.А. Мицик, Г.В. Папакін, М.О. Носко, Н.Б. Реброва,
Т. Розен, О.Г. Самойленко, В.А. Смолій, Ю.О. Соболев, С.В. Шумило, О.П. Реснт

Редакційна колегія

А.М. Боровик, С.Ф. Веремєєв, О.М. Веремейчик, Г.В. Вертієнко, О.І. Галенко,
В.О. Дятлов, Я.В. Капранов, О.Б. Коваленко, І.В. Кондратьєв, Т.П. Льоннгрєн,
С.М. Ляшко, О.О. Маврін, Р.В. Маньковська, Є. Остапчук, А.М. Острянка,
В.М. Пекарчук, С.М. Плохій, В.М. Половець, О.А. Прігарін, О.Я. Рахно,
Г. Хаусман, В.Г. Ченцова, О.Є. Черненко, Д. Чишмеджєєв, Н.В. Шліхта,
К.М. Ячменіхін

Наказом МОН України №1328 від 21.12.2015 журнал включено до Переліку наукових фахових видань України, публікації яких зараховуються до результатів дисертаційних робіт з історії

Статті журналу індексуються в **Google Scholar** та **OpenAIRE**

Журнал видається за фінансової підтримки Чернігівської облдержадміністрації
6 разів на рік

Міністерство юстиції України. Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації Серія КВ № 23837–13677Р від 03.04.2019

ISSN-print: 2518-7422

ISSN-online: 2518-7430

Адреса редакції: вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, 14013, Україна

Телефон для довідок: +38-(046)-295-7418

E-mail: pavlenkoso1955@gmail.com

Старий сайт журналу: siver-litopis.cn.ua

Новий сайт журналу: journals.urau/index.php/2518-7422

INSTITUTE OF HISTORY OF UKRAINE OF THE NAS OF UKRAINE
M.S. HRUSHEVSKYI INSTITUTE OF UKRAINIAN ARCHEOGRAPHY AND
SOURCE STUDIES OF THE NAS OF UKRAINE
T.H. SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY «CHERNIHIV COLEHIUM»
NATIONAL ASSOCIATION OF LOCAL RESEARCHERS OF UKRAINE

SIVERIAN CHRONICLE

SCIENTIFIC JOURNAL

2020 №1 (151)

Editor-in-Chief
S. Shumilo

Managing Editor
S. Pavlenko

Deputies of the Editor-in-Chief
V. Diatlov, O. Kovalenko

Technical Editors
S. Tokariev, E. Miden

Editorial Council

I. Aliferenko, H. Boriak, O. Haranin, I. Hyrych, S. Laievskiy, V. Lozovyi, O. Motsia,
Yu. Mytsyk, H. Papakin, M. Nosko, N. Rebrova, T. Rosén, O. Samoilenko, V. Smolii,
Yu. Sobol, S. Shumylo, O. Reient

Editorial Board

A. Borovyk, S. Veremeev, O. Veremeichyk, H. Vertiienko, O. Halenko, V.
Diatlov, Ya. Kapranov, O. Kovalenko, I. Kondratiiev, T. Lönngren, S. Liashko,
O. Mavrin, R. Mankovska, J. Ostapczuk, A. Ostrianko, V. Pekarchuk, S. Plokyh,
V. Polovets, O. Prigarin, O. Rakhno, G. Hausmann, V. Chentsova, O. Chernenko,
D. Cheshmedzhiev, N. Shlikhta, K. Yachmenikhin

By the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine №1328 from 21.12.2015 the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine whose publications are incorporated in the results of the dissertation works on history
Journal articles are indexed in **Google Scholar** and **OpenAIRE**

The magazine is published with the financial support of the Chernihiv Oblast State Administration 6 times a year

Ministry of Justice of Ukraine. Certificate of State Registration of the Print Media Series
KV № 23837–13677R from 03.04.2019
ISSN-print: 2518-7422
ISSN-online: 2518-7430

Address of the Editorship: 53 Hetmana Polubotka Street, Chenihiv, 14013, Ukraine
Phone for reference: +38-(046)-295-7418
E-mail: pavlenkoso1955@gmail.com
Old journal site: siver-litopis.cn.ua
New journal site: journals.uran.ua/index.php/2518-7422

ЗМІСТ

У глиб віків

<i>Балушок В.</i> Бортництво у севрюків	5
<i>Ситий І.</i> Чернігівська фортеця 1677 р.: московська залага	16
<i>Адру А.</i> Вишивка та гаптування Чернігова другої половини XVII – початку XVIII століть	36
<i>Травкіна О.</i> Про розбудову Чернігівського кафедрального Борисоглібського монастиря наприкінці XVII – на початку XVIII ст. та місцезнаходження Чернігівського колегіуму	52
<i>Ігнатенко І.</i> Новий Остерський замок. Нарис з історії оборони та топографії фортифікацій	69

Історія міст і сіл

<i>Рига Д.</i> Історичні райони Чернігова та дерев'яне і цегляне будівництво у місті впродовж XIX – початку XX ст.	85
<i>Пилипенко О.</i> Ніжинські грецькі купці Зосими: підприємницька, просвітницька та благодійна діяльність	100
<i>Шара Л.</i> Упорядкування транспортних шляхів у Чернігові наприкінці XIX – початку XX ст.	107

Церковна старовина

<i>Герасименко В.</i> Життя та діяльність Чернігівського єпископа Веніаміна (Биковського)	115
<i>Шуміло В.</i> Істинно-православна церква на Чернігівщині та ігумен Аліпій (Яковенко)	124
<i>Кіріченко О.</i> Церковне життя Чернігівщини у період німецької окупації за матеріалами преси	138
<i>Шумило С.</i> До питання про походження роду прп. Паїсія Величковського і його зв'язки з Чернігівщиною	144

Мовою документів

<i>о. Мицик Ю.</i> Гетьман Іван Мазепа і обрання ректора Києво-Могилянської колегії у 1693 р.	164
<i>Реброва Н.</i> Нові відомості з історії садиби Кочубеїв у Батурині	168

Розвідки

<i>Щербина С.</i> Уніфікація статусу ремісничих цехів Чернігово-Сіверщини згідно з «Ремесленным положением» 1785 р.	173
<i>Юцевич П.</i> Формування життєвої позиції О. Ф. Ліндфорса під впливом внутрішньополітичної ситуації в Російській імперії XIX століття	179
<i>Оксін Т.</i> Історія реставрації палацово-паркового ансамблю Кирила Розумовського в Батурині у 1947–1949 роках XX ст.	188
<i>Комарницький О.</i> Чернігівський педагогічний виш: формування студентського складу та його основні характеристики (20–30 ті рр. XX ст.)	193
<i>Іваницька С.</i> “Ніколи ... не жалів я, що не вдалися всякі комбінації, ... щоб українізувати гетьманське міністерство”: Сергій Сфремов та Українська партія соціалістів-федералістів за доби Гетьманату (квітень–грудень 1918 року)	204
<i>Філіпова Г.</i> Особливості формування української клієнтели князя Олександра Меншикова у 1709–1727 рр.	218
Іваненко А. Управлінський апарат в РКУ та ВЗО як засіб реалізації мети та завдань окупації України Третім Райхом	230

Всесвітня історія

- Миколенко Д.** Здобутки чи топтання на місці? Стимулювання підприємницької активності у Болгарії (1887–1894 рр.) 245
- Ткаченко В.** Трансформація уявлень канадського суспільства про геополітичну ситуацію у світі (1945–1949 рр.) 254

Рецензії. Огляди. Анотації

- Горох М.** Рецензія : Голод 1946–1947 рр. в Україні: колективна пам'ять / Упорядник В. І. Марочко; За матеріалами О. М. Веселової, В. Я. Веселова. Київ: видавець Мельник М. Ю., 2019. 1176 с. 266
- Демченко Т.** Рецензія : Список репресованої літератури: Заборонені видання 1920–30-х років / Упоряд. С. І. Білокін. Київ: Українські пропілеї, 2018. 520 с. 269